

Návrh Zásad péče o Národní park Šumava na období 2021–2040

Připomínky Hnutí DUHA k návrhu v rámci
veřejného projednávání (Správa NP
Šumava, listopad 2020)

Pro případnou diskusi o těchto připomínkách a názoru Hnutí DUHA na návrh Zásad péče o Národní park Šumava kontaktujte prosím Jaromíra Bláhu (jaromir.blaha@hnutiduha.cz, 731 463 929) nebo Martina Voráče (martin.vorac@hnutiduha.cz, 778 704 678).

Hnutí DUHA prosazuje zdravé prostředí pro život, pestrou přírodu a chytrou ekonomiku. Dokážeme rozhýbat politiky a úřady, jednáme s firmami a pomáháme domácnostem. Našich výsledků bychom nedosáhli bez podpory tisíců lidí, jako jste vy.

Připomínky k návrhu Zásad péče o NPŠ

Hnutí DUHA se dlouhodobě věnuje problematice ochrany přírody v Národním parku Šumava. Odborně připomínkuje legislativu i podzákoné dokumenty, účastní se expertních debat, jedná s politiky i úředníky či popularizuje téma na veřejnosti.

Nyní v rámci veřejného projednávání vyhlášeného Správou Národního parku Šumava podáváme následující připomínky k návrhu Zásad péče o Národní park Šumava na období 2021–2040.

Harmonogram naplňování dlouhodobých cílů NPŠ (ad kap. 3.1.1.)

V návaznosti na mezinárodní pravidla péče o národní parky (dle IUCN) by v Zásadách péče o NPŠ (dále jen ZP) mělo být explicitně uvedeno, že:

- a) Do roku 2036 (v následující zónaci po uplynutí patnáctiletého moratoria) bude dlouhodobý cíl procesy naplněn alespoň na 52,3 % území NP Šumava (tj. k aktuálně platné zóně přírodní bude přidána aktuálně platná zóna přírodě blízká).
- b) Do roku 2060 bude dlouhodobý cíl procesy naplněn alespoň na 75 % území NP Šumava.

Odůvodnění: Přírodní hodnota lesních biotopů na území přírodě blízké zóny je natolik vysoká, že by mohly být převedeny do zóny přírodní již nyní. Jestliže tomu tak není, má být v ZP uveden jasný a závazný harmonogram, jak se bude zóna přírodní naplňující dlouhodobý cíl procesy rozšiřovat, aby nedocházelo k neustálým sporům, kdy a v jaké míře k jejímu rozšíření skutečně dojde. Správou NPŠ aktuálně navržená formulace naplňování dlouhodobých cílů k těmto sporům snadno povede. Jasný a závazný harmonogram rozšiřování přírodní zóny by byl rovněž zadostiučiněním standardům kategorie chráněných území II. dle IUCN (národní park), které stanovují, že hlavním cílem národních parků je právě velkoplošná ochrana přírodních procesů (NPŠ přitom právě do této kategorie II. spadá). Rezoluce IUCN (s číslem 034 a názvem [Observing protected area norms in the Wild Heart of Europe](#)) schválená na Světovém kongresu IUCN již v roce 2016 na Havajských ostrovech dokonce výslovně požaduje, že k naplnění kategorie II. dle IUCN je nezbytné, aby byl stanoven závazný harmonogram rozšíření přírodní zóny na alespoň 50 % území NPŠ nejpozději do roku 2030. Rok 2030 již z důvodu patnáctiletého moratoria na změnu zonace (daného zákonem) nebude možné dodržet. Proto považujeme za zcela nezbytné, aby bylo stanoveno závazné rozšíření alespoň nejpozději do roku 2036 (viz znění připomínky výše).

Regulace početnosti zvěře v přírodní zóně a dalších zónách (ad kap. 3.3.1., 3.3.2. a 3.3.3.)

V zóně přírodní by měla být regulace početnosti zvěře v ideálním případě zcela vyloučena. Zákon o ochraně přírody a krajiny (dále jen ZOPK) to sice umožňuje, avšak pouze výjimečně. Regulace početnosti zvěře v přírodní zóně by proto v každém případě neměla mít charakter regulérní pravidelné činnosti. Regulace početnosti zvěře by měla mít vyšší intenzitu v zóně soustředěné péče o přírodu, zde by měla být doplněna i možnost lovu v odchytových zařízeních. Navrhujeme v tomto smyslu upravit pasáže kapitol „Péče o zvěř a regulace početnosti“ v jednotlivých zónách. Dále by mělo být výslovně uvedeno, že v přírodní zóně nejsou přípustné žádné doprovodné zásahy z důvodu regulace početnosti zvěře (např. udržování přístupnosti území apod.).

Odůvodnění: Jakékoliv zásahy v přírodní zóně mají být omezeny na nezbytně nutnou míru, což se týká i regulace početnosti zvěře. Ta totiž vyžaduje přítomnost lovců v území, dochází zde k rušení apod. Tomu má být zamezeno.

Ochrana lesa v přírodě blízké zóně (ad kap. 3.3.2.)

Zásady péče by měly přesněji definovat pravidla asanačních zásahů proti kůrovci zejména v přírodě blízké zóně. Jedná se totiž o území, které má být ve střednědobém horizontu převedeno do zóny přírodní a principem péče má být dle ZP podpora přírodních procesů, nezhoršování současného stavu ekosystémů a obnova přírodních ekosystémů. Z těchto důvodů je proto zcela nežádoucí, aby zde byly výrazněji narušeny přírodní procesy. Mají být stanoveny jasné a zřetelné limity a mantinely pro zásahy, které dlouhodobě zajistí integritu přírodních ekosystémů.

Konkrétně je třeba v ZP zdůraznit fakt, že zóna přírodě blízká je územím, které má být v následujících letech připravováno na převod do zóny přírodní, a rovněž zásadu, že v něm smí být připuštěny pouze zásahy, které směřují (či aspoň nepřerušují) vývoj k přirozeným ekosystémům. Tam, kde je podle klasifikace porostů již dosažen cílový stav (les původní, přírodní, přírodě blízký a další dle ZP), se již nezasahuje a porosty se ponechají přírodním procesům. To sice je v návrhu ZP uvedeno, ale doplněno o sousloví „až na výjimky“. Toto sousloví by mělo být z textu ZP vyškrtnuto.

S ohledem na potřebu zafixování šetrných postupů bez ohledu na personální obsazení vedení Správy NP a MŽP je důležité v ZP stanovit plošné omezení asanačních zásahů v přírodě blízké zóně. Stanovit přiměřenou maximální velikost holiny či jinak kvantifikovat rozsah zásahů přitom není možné na základě vědeckých zjištění. Nabízí se proto možnost omezení vztáhnout k pravidlům hodnocení přirozenosti ve vyhlášce, kde je za holinu považována plocha větší než 0,04 ha, přičemž porosty, kde došlo v posledních 50 letech ke vzniku holiny při obnově nebo nahodilé těžbě, nelze klasifikovat jako přírodě blízké. Lze podle našeho názoru akceptovat „model Ptačí potok“, kde by velikost zásahu byla omezena maximální rozlohou 0,04 ha a minimální vzdálenost další těžby (do 0,04 ha) by byla na výšku (příp. na dvě výšky) porostu. Ostatní stromy by se případně asanovaly odkorněním nastojato. Maximální velikost holiny 0,2 ha zmiňovaná v jiných zdrojích je podle nás již příliš velká na „běžné použití“ v přírodě blízké zóně. V případě, že bude v ZP použita jako limit plocha 0,2 ha, je krom omezení četnosti takových ploch (nenapadá nás však způsob, jak četnost holosečí této velikosti limitovat) nutné definovat, že jde o plochu bez nadpoloviční většiny stojících dospělých stromů, aby bylo zřejmé, že jako holinu je pro tento účel potřeba vnímat i takovou plochu, kde jsou ponechané výstavky nebo kde již existuje přirozené zmlazení (nebo odrůstající podsadby).

V každém případě by v ZP měla být stanovena kvalitativní pravidla pro tzv. přírodě blízké asanace, zejména:

- Asanace důsledně provádět pouze na kmenech a částech kmenů, které jsou lýkožroutem aktuálně obsazeny v nezanedbatelném množství. Asanace stromů, v nichž již převážná část larev stihla do doby zásahu dokončit svůj vývoj, neprovádět (to naopak dalšímu šíření lýkožrouta napomáhá, mimo jiné omezením rozvoje jeho přirozených nepřátel - včetně datlíka tříprstého jako předmětu ochrany PO Šumava).
- Asanace provádět pouze v odůvodněných případech, kdy je významné nebezpečí šíření lýkožrouta do rizikových porostů (tj. asanace neprovádět např. na jednotlivých izolovaných jedincích nebo v rozlohou menších porostech, které jsou obklopeny porosty, které nejsou rizikové z hlediska gradace lýkožrouta).

- Používat odkorňování nastojato, či ponechání vysokých neodkorněných pařezů při asanaci stojících stromů; nebude-li existovat plošný limit asanace (viz výše), tak stanovit pravidlo nastojato odkorňovat minimálně jednu třetinu z celkového počtu stromů asanovaných v jednom místě, avšak jen do limitu 5 (10) % asanace v daném porostu/segmentu (viz dále).
- Asanované dřevo ponechávat na místě k zetlení ve stavu, který je co nejbližší přirozenému stavu (tj. stavu, jako by žádná asanace neproběhla) a to včetně smrkového (alespoň 100 m³/ha), např. ponechat co největší část kmene v celku, neodřezávat většinu větví atd.
- Ponechat spodní část kmene do vzdálenosti 2 metry od báze bez odkornění.
- Vyloučit použití těžké techniky, asanace provádět ručně či pomocí ruční motorové pily.
- Vyloučit chemické asanace.
- Nezaklapávat vývraty
- Používat drážkování, kdy se kůra a lýko odstraňuje pouze v podélných prouzcích (zatím neověřený je vliv odkornění „do hněda“, kdy je odstraněna pouze kůra a lýko je ponecháno).

V každém případě je nutné definovat stav rozšíření kůrovce, kdy bude jakákoliv asanace zastavena. Jakmile plocha napadená kůrovcem (a tedy určená pro přírodě blízkou asanaci) přesáhne 5 (10) % plochy porostu/segmentu, je třeba asanaci zcela ukončit. V případě velké plochy větrného polomu, kde nebude možné kmeny včas ručně odkornit drážkováním, polom ponechat bez zásahu.

Postup při velkých disturbancích

V návrhu ZP chybí pasáž, která by explicitně řešila základní pravidla postupu při velkých disturbancích, kdy hrozí velké riziko masivních zásahů a asanací (viz také výše). Určitě by mělo být doplněno také pravidlo, že pokud bude kůrovec v kalamitním stavu a nebude se zvládat asanace v zóně soustředěné péče o přírodu nebo v lesích v okolí NP, nebude se asanovat kůrovec ani v přírodě blízké zóně, resp. ani zóně soustředěné péče. V takovém případě je totiž snaha zastavit kůrovce v přírodě blízké zóně, resp. zóně soustředěné péče bezpředmětná a pouze zbytečně narušuje přírodní procesy.

Cesty (nejen) v přírodní a přírodě blízké zóně

Do ZP je potřeba doplnit zadání zrušení cest v přírodní zóně s výjimkou značených cest pro návštěvníky. Dále je třeba doplnit i zadání zrušení cest v přírodě blízké zóně, které nejsou nezbytné pro management území nebo to nejsou značené cesty pro turisty.

ZP by měly rovněž stanovit zásadu, že na celém území NP se nepřeměňují cesty na více zpevněné, než je jejich dosavadní stav. Konkrétně nemá docházet např. k přestavbě nezpevněných lesních cest na štěrkové, šotolinové či asfaltové.

Odůvodnění: V územích, v nichž je nebo v blízké době bude chráněn nerušený průběh přírodních dějů, mají být navraceny do přírodní podoby zásahy z minulosti včetně nadbytečných zpevněných cest z dob před založením NP, kdy bylo ještě jeho území kompletně lesnický obhospodařováno nebo cesty sloužily jiným (dnes již neexistujícím) účelům.

Důvodem k zamezení zpevnění lesních cest (jakož i rušení některých z nich – viz výše) je snaha primárně zachovávat přírodní charakter národního parku a umocňovat přírodní zážitek jeho návštěvníků. Velké množství zpevněných cest bývá dokonce častým předmětem stížností řady z nich.

Pravidla a principy regulace výstavby v zóně kulturní krajiny (ad kap. 3.8.1.)

Zásady péče by měly stanovit zásady a pravidla péče o zónu kulturní krajiny a její krajinný ráz, zejména pak pravidla, zásady a doporučení k regulaci výstavby na území NP.

1. ZP by měly specifikovat limity a mantinely pro novou výstavbu v území navazujícím na současnou souvislou zástavbu v obcích. Konkrétně by měly stanovit, že až na výjimečné a zdůvodněné případy není možné v rámci územních plánů obcí rozšiřovat zastavitelné plochy (příp. zastavěné území) oproti stávajícímu stavu. Pokud bude nezbytné zastavitelné plochy rozšířit (příp. změnit funkci využití pozemku na zastavitelnou parcelu), bude nezbytné provést hodnocení SEA takového záměru.
2. ZP by měly výslovně stanovit zásadu, že ve volné krajině a v nezastavěných (či sporadicky zastavěných) oddělených enklávách (např. Zhůří, Bučina apod.) nemají vznikat nové stavby (i když zde historicky územní plán vymezuje zastavitelnou plochu). ZP by měly dále stanovit zásadu, že se stavebně neobnovují zaniklá stará sídla a základy starých budov ve volné krajině. Naopak by měly deklarovat, že šumavský fenomén krajiny opuštěných sídel je cennou kulturně-historickou složkou šumavské krajiny a jako specifický fenomén má být chráněn (k vážnému zvážení je i možnost takovou krajinu památkově chránit jako tzv. krajinnou památkovou zónu).
3. ZP by měly výslovně stanovit zásadu, že záměr výstavby budov jako zázemí pro zemědělskou činnost nelze používat jako zástěrku pro výstavbu primárně obytných, rekreačních či jiných objektů.
4. ZP by měly explicitně stanovit hlavní doporučení a zásady pro ochranu krajinného rázu, pro urbanistický rozvoj obcí a architektonickou podobu a typ staveb (např. dle Urbanistického a architektonického manuálu NP Šumava z roku 2011, na který by měly ZP dále odkazovat). ZP by měly dále zdůraznit zásadu v souladu s § 44a ZOPK, že orgány územního plánování a stavební úřady (a potažmo Odbor státní správy SNPŠ jako příslušný orgán ochrany přírody) mají prostřednictvím svých rozhodnutí, resp. stanovisek či vyjádření zachovávat a vytvářet optimální ekologické funkce, prostupnost krajiny a zachovávat a podporovat biologickou rozmanitost. Dále musí zohledňovat, že urbanistické a architektonické řešení staveb musí respektovat měřítko, charakter a strukturu zástavby s cílem zachování rázu sídel (dle § 44a ZOPK). V takovém případě by bylo možné odkazovat například právě na výše zmíněný manuál.

Odůvodnění: V ZP zcela chybí jakákoliv formulace zásad a pravidel péče v zóně kulturní krajiny, zejména pak zásady vztahující se k výstavbě v NP. V názvu kapitoly 3.8. je mimo jiné formulace, že ZP mají stanovit "základní principy naplňování poslání NP ve vztahu k trvale udržitelnému rozvoji (...), které nejsou v rozporu s dlouhodobými cíli ochrany NP". Je tu přitom odkazováno na dlouhodobé cíle v § 15 odst. 3 ZOPK, mezi něž patří i "zachování nebo postupné zlepšování stavu ekosystémů, jejichž existence je podmíněna činností člověka" a které jsou významné z hlediska biologické rozmanitosti. Z toho plyne, že právě ZP mají definovat principy trvale udržitelného rozvoje sídel tak, aby nebyly v rozporu se zachováním nebo postupným zlepšováním stavu ekosystémů významných z hlediska biologické rozmanitosti. Tyto principy pak ovšem v následující kapitole "3.8.1. Základní principy trvale udržitelného rozvoje území NP" vůbec nenajdeme. Kapitola se věnuje pouze otázce turismu.

Zásady regulace výstavby a ochrany krajinného rázu přitom byly součástí staršího Plánu péče NPŠ pro období 2000-2013 i navrhovaného Plánu péče o NPŠ pro období 2016-2030 projednávaného v letech 2015 a 2016. Není přitom tedy vůbec jasné, proč nyní tyto zásady v dokumentu zcela chybí.

Výše v připomínce uvádíme, jaké zásady a pravidla by měly být do textu ZP doplněny. Všechny směřují k cíli, aby byl maximálně zachován specifický ráz doposud málo zastavěné a řídké osídlené krajiny národního parku, aby byl chráněn fenomén zcela nezastavěné volné krajiny bezlesí (často připomínající velmi pohnutou historii nebo cenný biologicky a ekologicky), aby bylo chráněno horské bezlesí, louky a pastviny (a celkově krajinný ráz) v okolí současných sídel a aby byl přiměřeně regulován i ráz a uspořádání sídel samotných. Současně je stále zachován prostor pro případný trvale udržitelný rozvoj sídel.

Šetrné turistické využívání NP (ad kap. 3.8.2.)

ZP by měly obsahovat zadání sjednotit přístup k managementu turistického ruchu v rámci NP a širší oblasti jeho zázemí – Biosferické rezervaci Šumava – s cílem ulevit nejpřetíženějším lokalitám a rozprostřít turistické využití po celé oblasti. Doplnění turistické infrastruktury je třeba směřovat zejména do širšího předpolí národního parku.

ZP by měly vysloveně zadat přesměrování pěších turistů na nezpevněné cesty – pěšiny – a část zpevněných cest zrušit (viz také výše). Tím i regulovat celkovou návštěvnost nejpřetíženějších lokalit, kde by dostali přednost pěší turisté před cyklisty.

vydalo Hnutí DUHA - Friends of the Earth Czech Republic
zpracovali: Jaromír Bláha a Martin Voráč
listopad 2020

A › Údolní 33, 602 00 Brno
T › 545 214 431
E › info@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz